

การศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา

A STUDY OF OPERATING CONDITIONS OF SOLID WASTE MANAGEMENT
OF SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATIONS IN
CHACHOENGSARO PROVINCE

มลิวลีย์ ปานมาตย์^{1*} และไพบุณย์ แจ่มพงษ์²
Maliwan Panmart^{1*} and Paiboon Jeamponk²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 74 แห่ง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด 60 แห่ง (ร้อยละ 81.08) โดยข้อมูลปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงาน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.76$, S.D. = 1.02) ผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 1.08) และจากการรายงานข้อมูลผ่านแบบสอบถามจำนวน 20 แห่ง (ร้อยละ 27.02) พบปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวน 74.3 ตันต่อวัน 27,120 ตันต่อปี ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการ 51.3 ตันต่อวัน 18,725 ตันต่อปี และปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 23.0 ตันต่อวัน 8,394 ตันต่อปี

คำสำคัญ : การบริหารจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดฉะเชิงเทรา

Abstract

The aim of the research was to study the operating conditions in the management of solid waste management of 74 subdistrict administrative organizations in Chachoengsao province. Questionnaires were used as tools for data collection. Statistics used in data analysis were percentage (%),

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

¹Graduate Studies, Suan Sunandha Rajabhat University, Dusit, Bangkok 10300

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

²Faculty of Science and Technology, Suan Sunandha Rajabhat University, Dusit, Bangkok 10300

*corresponding author e-mail: maliwan.envi15@gmail.com

Received: 24 February 2020; Revised: 30 April 2020; Accepted: 3 May 2020

mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.) The results showed that 60 questionnaires (81.08%) were able to be collected. The data of the factors supporting the operation were found to be at a moderate level ($\bar{X}$ =2.76, S.D. = 1.02). The results of the analysis of the operational processes were at the moderated level ($\bar{X}$ =3.11, S.D. = 1.08). And from the data reporting through 20 questionnaires (27.02%), the amount of solid waste generated was 74.3 tons/day (27,120 tons/year). The solid waste managed at 51.3 tons/day (18,725 tons/year). The solid waste left with no management was 23.0 tons/day (8,394 tons/year).

Keywords: Waste management, Sub district administration organizations, Chachoengsao

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาที่ไม่สามารถจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรมถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายการแก้ไขปัญหา อาทิ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย และแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. 2559-2564) โดยเฉพาะพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถจัดการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เป็นผลเนื่องมาจากขาดความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ และการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันมีลักษณะรูปแบบต่างกัน และต่างคนต่างทำ ประกอบกับเกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอยได้ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งขาดงบประมาณ จึงใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการนำไปเทกองกลางแจ้ง หรือเผากลางแจ้ง ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล อีกทั้งยังขาดผู้ควบคุมดูแลระบบที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในการจัดการขยะมูลฝอย ไม่มีพื้นที่สำหรับใช้กำจัดขยะมูลฝอย และการคัดค้านโครงการกำจัดขยะมูลฝอยจากประชาชน ก่อให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางน้ำ และปัญหามลพิษทางดิน นำไปสู่ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญและการร้องเรียน (Pollution Control Department., 2014; 2016; 2018)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่มีความครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยอันเนื่องมาจากปัจจัยการเข้าถึงแหล่งงบประมาณ เทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอย องค์ความรู้ และบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านในการจัดการขยะมูลฝอย จากรายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พบว่าการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดฉะเชิงเทรามีวิกฤตปัญหาด้านขยะมูลฝอยตกค้าง (Pollution Control Department., 2018) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงสภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถที่จะนำไปประยุกต์หาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ชื่อหน่วยงาน ประเภทตำแหน่ง อายุการทำงาน การบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และเป็นแบบเติมข้อความให้สมบูรณ์ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตจากการดำเนินงาน โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (likert's scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Pinyo & Tovicha, 2009) และตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน การบริหารจัดการขยะมูลฝอย เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

2. การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร $IOC = (\Sigma R)/N$ มีค่า IOC เท่ากับ 0.91 และนำไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง จากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของครอนบาค (Cronbach's method) ซึ่งแบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.97 (Pinyo & Tovicha, 2009)

3. กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 74 แห่ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามการวิจัยทางไปรษณีย์ และ Google Form ไปยังหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยขอให้ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในส่วนแบบสอบถามปลายเปิดนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด จำนวน 60 แห่ง (ร้อยละ 81.08) จากองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 74 แห่ง รายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

Table 1 Background characteristics of respondents

Background characteristics	Number	Percent (%)	Background characteristics	Number	Percent (%)
Sex			Age (year)		
male	22	36.66	21-30	12	20.00
Female	38	63.34	31-40	19	31.67
			41-50	22	36.67
			51-60	7	11.66
Total	60	100	Total	60	100
Education			Experience (year)		
Below a bachelor degree	3	5.00	0 - 9	55	91.67
Bachelor Degrees	43	71.67	10-19	2	3.33
Master Degrees	14	23.33	20-29	2	3.33
Doctor Degrees	0	0	30-39	1	1.67
Total	60	100	Total	60	100
Position					
Chief executive officer/Director				9	15.00
Operator				51	85.00
			Total	60	100

จากตารางที่ 1 (Table 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 63.34) ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 36.66) ในด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 36.67) รองลงมาระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 31.67) ระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 20.00) และระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 11.67) ตามลำดับ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 71.67) รองลงมาในระดับปริญญาโท (ร้อยละ 23.33) และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 5.00) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน (ร้อยละ 85.00) และระดับผู้อำนวยการหน่วยงานระดับกองขึ้นไป (ร้อยละ 15.00) ทั้งนี้ ประสบการณ์การทำงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 0-9 ปี (ร้อยละ 91.67) รองลงมาระหว่าง 10-19 ปี (ร้อยละ 3.33) ระหว่าง 20-29 ปี (ร้อยละ 3.33) และระหว่าง 30-39 ปี (ร้อยละ 1.67) ตามลำดับ

Table 2 Factors that support operations

Factors that support operations		$\bar{X}$	S.D.	Readiness level
1	SAO. Have a clear solid waste management policy.	2.87	1.00	moderate
2	SAO. Have a clear solid waste management plan.	3.07	0.97	moderate
3	SAO. Have a plan to support the management of solid waste such as Tourism promotion plan, Educational development plan etc.	2.92	0.91	moderate
4	SAO. Received support from the management of the remaining solid waste.	3.23	0.96	moderate
5	SAO. There is an internal department which is responsible for managing the solid waste.	3.00	1.01	moderate
6	SAO. There are enough personnel/staff to perform the solid waste management work.	2.45	0.98	little
7	SAO. There are personnel/staff who have a lot of knowledge and understanding in solid waste management.	2.70	0.96	moderate
8	SAO. Have a budget that has been allocated centrally for sufficient solid waste management.	2.58	1.00	little
9	SAO. Have a budget received from collecting sewage and waste fees for sufficient solid waste management.	2.45	1.14	little
10	Overall, the SAO. has materials/equipment that are ready for use in solid waste management.	2.60	1.14	little
11	SAO. Have small materials/equipment for sufficient solid waste management such as trash brooms, trash, etc..	3.00	1.09	moderate
12	SAO. Have large materials/equipment for sufficient solid waste management, such as waste collection trucks, compressed waste vehicles, etc.	2.55	1.27	little
13	SAO. Received cooperation from the internal department to manage the remaining solid waste.	3.07	0.92	moderate
14	SAO. Receive cooperation from external department to manage the remaining solid waste.	2.98	0.91	moderate
15	SAO. There are innovations or technologies suitable for the management of solid waste, such as incinerators that are pollution-free.	2.18	0.98	little
16	SAO. There are enough places for waste management, such as a landfill. Solid waste collection place, etc.	2.45	1.11	little
Total		2.76	1.02	moderate

Remark SAO. = Subdistrict Administrative Organization

จากตารางที่ 2 (Table 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบาย แผนงานที่ชัดเจน มีแผนงานสนับสนุน เช่น แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว

แผนพัฒนาการศึกษา ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร มีหน่วยงานภายในที่มีหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน มีบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างเพียงพอ มีวัสดุ อุปกรณ์ขนาดเล็กที่เพียงพอ เช่น ถังขยะ ไม้กวาดขยะ เป็นต้น และได้รับความร่วมมือด้วยดีจากหน่วยงานภายในและภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล และอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีบุคลากรที่เพียงพอ มีงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากส่วนกลางที่เพียงพอ มีงบประมาณที่ได้รับจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยที่เพียงพอ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่มีความพร้อม และมีวัสดุ อุปกรณ์ขนาดใหญ่ที่เพียงพอ เช่น รถเก็บขนขยะมูลฝอย รถบีบอัดขยะ เป็นต้น มีนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีสถานที่เพียงพอ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ระดับความพร้อมของปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.76, S.D. = 1.02)

Table 3 Operational process

	Operational process	$\bar{X}$	S.D.	Operational level
1	SAO. There is a process planning for managing solid waste in stages, such as setting up a working group, Planning meeting And surveying the problems.	2.68	1.00	moderate
2	SAO. New regulations or amendments have been issued for modern solid waste management.	2.67	1.07	moderate
3	SAO. There is a campaign/public relation for the public and related agencies, Know the plans and procedures for solid waste management.	3.43	1.01	much
4	SAO. There is a campaign/public relation for the public and related agencies, Participate in the operations of solid waste management services.	3.47	1.00	much
5	SAO. There is a campaign/public relation for the people, Reduce the amount of waste that occurs in the household, Such as using cloth bags instead of plastic bags.	3.77	0.91	much
6	SAO. There is a campaign/public relation for the people, solid waste separation.	3.95	0.85	much
7	SAO. There is a campaign/public relations for the people, Use organic waste to make compost or use in animal husbandry etc.	3.75	0.99	much
8	SAO. There is a campaign/public relations for the people, Selling rubbish increases household income.	3.82	0.93	much
9	SAO. Provide an appropriate solid waste collection place.	2.85	1.22	moderate
10	SAO. There is a collection of solid waste from households appropriately.	2.92	1.28	moderate
11	SAO. Provide sufficient vehicles for transporting solid waste.	2.80	1.36	moderate
12	SAO. Provide a place to properly dispose solid waste.	2.38	1.28	little
13	SAO. Providing appropriate incinerator residue.	1.92	1.11	little
	Total	3.11	1.08	moderate

Remark SAO. = Subdistrict Administrative Organization

จากตารางที่ 3 (Table 3) ผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบถึงแผนงานและขั้นตอนการดำเนินงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือน มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง นำขยะอินทรีย์มาทำปุ๋ยหมักหรือใช้ในการเลี้ยงสัตว์ และคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน มีการออกข้อบัญญัติใหม่หรือปรับปรุงแก้ไขข้อบัญญัติที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้เป็นปัจจุบันและทันสมัย จัดให้มีสถานที่รวบรวมขยะมูลฝอย จัดให้มีการเก็บขนขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประชาชนอย่างเหมาะสม และจัดให้มียานพาหนะในการขนส่งขยะมูลฝอยอย่างเพียงพอ และระดับน้อย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม และจัดให้มีเตาเผาขยะมูลฝอยอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ระดับการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$, $S.D.= 1.08$)

Table 4 Amount of Solid Waste

Operating results		Tons/day	Tons/year
1	Amount of solid waste is generated.	74.3	27,120
2	Amount of solid waste that is managed	51.3	18,725
3	Amount of solid waste left	23.0	8,394

จากตารางที่ 4 (Table 4) พบว่า จากการรายงานข้อมูลผ่านแบบสอบถามจำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.02 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ พบปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวน 74.3 ตันต่อวัน 27,120 ตันต่อปี ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการ 51.3 ตันต่อวัน 18,725 ตันต่อปี และปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 23.0 ตันต่อวัน 8,394 ตันต่อปี

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และกระบวนการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่มีนโยบายและแผนงานไม่ต่อเนื่อง และไม่ครอบคลุม ผู้บริหารและบุคลากรไม่ให้ความสำคัญ บุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ขาดความร่วมมือจากประชาชน ไม่มีการเก็บขนขยะมูลฝอย ระยะทางในการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังพื้นที่ฝังกลบไกล ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พ.ศ. 2560 (Pollution Control Department., 2018) ที่ได้ระบุไว้ว่าปัญหาด้านนโยบายถือเป็นอันดับต้น ๆ ของปัญหาทั้งหมดใน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอย หากผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญแล้วจะส่งผลให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเชิงพื้นที่ขาดความต่อเนื่องและไม่ยั่งยืนได้ ในส่วนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเดินระบบกำจัดขยะมูลฝอย อาจมีไม่เพียงพอ หรือหน่วยงานไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถที่จะดูแลและผลักดันการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเชิงพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพและระบบการกำจัดขยะมูลฝอยไม่สามารถเดินระบบได้ตามที่ออกแบบและก่อสร้างเอาไว้ อีกทั้งยังขาดความร่วมมือจากประชาชน เกิดการต่อต้านการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ และผลการวิจัยในบางประเด็นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Pahasing & Polpuk (2018) ซึ่งทำการศึกษาการบริหารจัดการด้านการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่นไม่ได้จัดหาภาชนะรองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้กับชุมชนอย่างเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งอาจเกิดจากการขาดงบประมาณในการสนับสนุน รวมทั้งผลการศึกษาของ Wichawong (2011) ทำการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่ามีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยเหมาะสมสูงเป็นอันดับแรกคือ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่ รองลงมาคือ ด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยและด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยจะเห็นได้ว่าประชาชนพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งสะเดามีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไปในทิศทางที่ดี จากผลการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไป อันเกิดจากปัจจัยหลักคือการมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จและยั่งยืนองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเลือกใช้แนวทางที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในเชิงพื้นที่ ตัวอย่างแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมในพื้นที่ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดย Patitungkho & Thangsri (2009) ได้เสนอแนวทาง อาทิเช่น ควรเลือกเทคโนโลยีในการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ร่วมทุนกับเอกชนเพื่อการบริหารให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง สร้างต้นแบบหมู่บ้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ปรับปรุงนโยบายคิดค่าบริการเก็บขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายอย่างยุติธรรมและเสมอภาค หรือการดำเนินโครงการทอดผ้าป่าขยะ โครงการสร้างเยาวชนให้มีระเบียบและรับผิดชอบในด้านการจัดการขยะมูลฝอย โครงการถนนสวยปลอดถังขยะ โครงการธนาคารขยะ และโครงการผลิตผลิตภัณฑ์จากขยะ

อนึ่ง Chiangpuek et al. (2015) ได้กล่าวไว้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีการจัดตั้ง หรือจัดหาพื้นที่ในการรองรับสิ่งปฏิกูลหรือขยะมูลฝอยของชุมชนภายในเขตตำบลตามความในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ทั้งนี้ปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนนั้น เกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีขนาดเล็กมีงบประมาณดำเนินงานในแต่ละปีอย่างจำกัดจึงให้ความสำคัญดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การทำถนน เป็นอันดับต้น ๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญในการจัดการปัญหานี้ และอีกปัญหาหนึ่งที่มีจะเกิดกับพื้นที่ชนบทของประเทศกำลังพัฒนาที่มักจะมีประชากรเบาบาง

กว่าพื้นที่เขตเมืองทำให้การลงทุน ในการกำจัดขยะมูลฝอยมีต้นทุนที่สูงกว่า จึงทำให้โอกาสที่จะลงทุนก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ชนบทลดลง

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราสามารถดำเนินการเบื้องต้น โดยการให้ความสำคัญกับแผนและนโยบาย การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยและส่งเสริมให้มีการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ และแปลงเป็นมูลค่าอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร รวมทั้งออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ สำหรับใช้บริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ และจัดให้มีการจัดเก็บค่ากำจัดขยะมูลฝอยสำหรับนำมาใช้เป็นต้นทุนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยอาจคิดอัตราค่าบริการในรูปแบบการชั่งน้ำหนักขยะมูลฝอยเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะได้อีกทางหนึ่งด้วย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศาภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมด จำนวน 60 แห่ง (ร้อยละ 81.08) พบว่า มีปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.76$, S.D.= 1.02) และผลการวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$, S.D.= 1.08) และจากการรายงานข้อมูลผ่านแบบสอบถามจำนวน 20 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.02 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ พบปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น จำนวน 74.3 ตันต่อวัน 27,120 ตันต่อปี ปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการ 51.3 ตันต่อวัน 18,725 ตันต่อปี และปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 23.0 ตันต่อวัน 8,394 ตันต่อปี โดยมีปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการขยะมูลฝอย พบว่ามีนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยไม่ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ผู้บริหารและบุคลากรไม่ให้ความสำคัญที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหานี้เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่บางแห่งไม่มีงบประมาณหรือมีงบประมาณน้อยจึงให้ความสำคัญกับการจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน อาทิ ระบบประปา ถนน เป็นลำดับต้น ๆ ก่อน มีบุคลากรไม่เพียงพอและไม่มีความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ขาดความร่วมมือจากประชาชนที่อาศัยตามบ้านเช่า (ประชากรแฝง) เนื่องจากประชากรแฝงไม่มีการจ่ายค่าบริการจัดการขยะมูลฝอย อีกทั้งยังไม่มีภาคีเครือข่ายขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ขาดการประสานความร่วมมือที่ชัดเจนระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย การประชาสัมพันธ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมยังมีน้อยและไม่ทั่วถึง จำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ครัวเรือนประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ขาดความรู้ความเข้าใจในการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ระยะทางในการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังพื้นที่ฝังกลบไกลทำให้การเก็บขนมีความล่าช้าและเกิดการตกค้างสะสมของขยะมูลฝอยในภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนก่อให้เกิดเหตุเดือนร้อนรำคาญขึ้นได้ ไม่มีรถเก็บขนขยะมูลฝอย อุปกรณ์เครื่องจักรชำรุดและไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ไม่มีบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยจากชุมชน เป็นต้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือจัดให้มีการบรรจุข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง และมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ การจัดให้มี

การฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย รัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางลงไปสนับสนุนให้เพียงพอต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก หรือที่ไม่สามารถจัดเก็บค่าบริการได้เพียงพอต่อการจัดการขยะมูลฝอย และควรกำหนดอัตราค่าบริการในการกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับปริมาณที่เกิดขึ้นจริง จัดซื้ออุปกรณ์ให้เพียงพอ อาทิ รถเก็บขนขยะมูลฝอย ถังขยะแบบแยกประเภท จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยโดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามาร่วมกันดำเนินการอย่างจริงจัง จัดให้มีจุดสาธิตการเรียนรู้การจัดการขยะครบวงจรหรือให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้ประชาชนสามารถเข้ามาเรียนรู้ และสามารถนำกลับไปปรับใช้ได้จริงในครัวเรือน รมรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนโดยการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น และมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และการนำกฎหมายมาบังคับใช้ให้เกิดการร่วมปฏิบัติ รวมทั้งจัดให้มีหลุมฝังกลบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเตาเผาขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนดในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าด้วยเพื่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ดร.อนุพันธ์ อัฐรัตน์ ดร.เชาวน์ นกอยู่ และดร.ไชโย จุ้ยศิริ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่นให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามสำหรับใช้ในการทดสอบความเชื่อมั่น องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเป็นอย่างดี รวมทั้งนายชูเกียรติ จันทร์โรจน์ ที่ให้คำปรึกษาและมีส่วนช่วยเหลือให้การดำเนินงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Chiangpuek N, Singseewo A, Thamsenanupap P. The State of Rural Solid Waste Management in Kokmuang Village, Nongsung Subdistrict, Nongbualumphu Province. *SDU Research Journal Humanities and Social Science*. 2015; 11(2): 9-28.
- Patitungkho K, Thangsri N. Solid Waste Management in E-San Sub-District Municipality, Muang District, Buriram Province. *Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University*. 2009; 4(2): 60-72.
- Pollution Control Department. *Road map on waste and hazardous Waste Management (Approved by the National Council for Peace and Order on the 26th August 2014)*. Bangkok: Office of Hazardous Waste Management, 2014.
- Pollution Control Department. *National Solid Waste Management Master Plan (2016 - 2021)*. Bangkok: Active Print Co., Ltd., 2016.
- Pollution Control Department. *Situation report Municipal Waste Disposal Sites of Thailand 2017*. Bangkok: Office of Hazardous Waste Management, 2018.

Pinyo T, Tovicha A. *Statistics for Research*. Nonthaburi. Six. Fern. Printing and Publishing, 2009.

Pahasing S, Polpuk S. *Administration of Solid Waste Collection of the Nongnae Subdistrict Administrative Organization in Phanom Sarakham District of Chachoengsao Province*. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*. 2018; 132-142.

Wichawong K. *Solid Waste Management Behavior of People in Thung Sadao Subdistrict Municipality, Wang Yen Subdistrict, Plaeng Yao District, Chachoengsao Province: Master of Public Administration Program (Local Administration Program)*, Graduate School of Public Administration Burapha University, 2011.